

I skyrius

Vaizduotės pasauliai

Karuselė sukasi ratu, o tu sėdi ant žirgo ar elnio, laikaisi už jo ragų ir, regis, visišką užmaršty skrieji į tolius... Kodėl gi mums taip svarbu bent retkarčiais ištrūkti iš kasdienybės, persikelti į svajonių, sapnų, pasakų, apskritai vaizduotės pasaulį?

Skaitydami šį skyrių stebėsime, į kokį pasaulį persikelia literatūros kūrinių veikėjai, klausime, kokios to pasaulio gyvenimo taisyklės, kaip jos dera su mūsų gyvenimo vertybėmis. Bandysime susišnekėti su to pasaulio gyventojais, pažinti jų gyvenimo būdą. O jis mus nustebins, netgi pamokys. Juk vieno iš Amžinųjų Takių pasakyti žodžiai priverčia rimtai susimąstyti net apie tai, ar amžinasis gyvenimas yra tokia jau didelė vertybė...

Keičiasi veikėjai ir veiksmo aplinka, bet klausimai visur lieka panašūs: kas yra žmoniškumas, draugystė, meilė, atjauta, pagalba silpnesniajam. Persikėlus į kitą pasaulį, dar labiau išryškėja mūsų pasaulio vertybės, žmogaus gyvenimo tikslai ir prasmė. Į tą kitą pasaulį nebūtina plaukti, leistis į požemį ar

dar kaip nors keliauti. Galima judėti laiku – į praeitį ar ateitį. Praėjusieji laikai ir įsivaizduojama ateitis taip pat tikrins mūsų gyvenimo vertybes: kas yra smerkiama, kam pritariama, kas teikia vilties, o kas įkūnija blogio jėgas.

Kur riba tarp tikroviško ir išgalvoto vaizduotės pasaulio? Šiandieninės technologijos tarsi nutrina tą ribą. Prie kompiuterio ekrano sėdintis žmogus gali būti visiškai įtraukiamas, panardinamas į pasakišką aplinką. Kartais jis ima nebesuprasti, kur yra – namuose, savo kambaryje, ar jau tapo bevaliu kompiuterinio žaidimo veikėju.

Iš ko atpažįstame, kad regime tikrovišką vaizdą ar sapno, pasakos aplinką? Kokios detalės tai atskleidžia? Būna ir taip – detalės visiškai tikroviškos, bet jų derinys, veikėjai, veiksmo aplinkybės priverčia suabejoti, ar tai tikrovė. Šie ir panašūs klausimai lydės skaitant be galo skirtingus ir labai įdomius šio skyriaus pasakojimus.

Atidžiai skaitydami pirmojo skyriaus tekstus ir atlikdami užduotis, jūs ugdysitės šiuos gebėjimus:

- suprasti, kaip kuriamas pasaką primenantis, fantastinis pasakojimas;
- apibūdinti veiksmo laiką ir vietas, persikėlimą iš vienos vietos į kitą;
- aptarti veikėjų išvaizdą, jų charakterį;
- aptarti veikėjų poelgius, jų priežastis;
- apibūdinti pasakotoją ar eilėraščio kalbantįjį ir jo kalbėjimo būdą;
- rašyti pasakojimą apie susitikimą su nepaprastomis būtybėmis;
- rašyti samprotavimą apie laiką.

1. KAIP IŠTRŪKTI IŠ REALYBĖS

Lietuvių rašytoja **Judita Vaičiūnaitė** (1937–2001 m.) žinoma ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Ji kūrė poeziją, prozą, dramas suaugusiems ir vaikams, vertė literatūrą iš užsienio kalbų. J. Vaičiūnaitė garsi meilės, miesto, istorijos tematikos eilėraščiais. Rašytoja labai domėjosi praeities žmonių gyvenimu, ne viename eilėraštyje atsigręžė į antikos, lietuvių mitologijos kūrinių veikėjus.

Paskaitykite du eilėraščius apie karuselę ir jos keliamas mintis, emocijas. Pasvarstykite, kodėl taip smagu suktis karuselės ratu, įsikibus į elnio ragus. Kodėl karuselė svarbi ir suaugusiems?

Elnias

- 1 Kur nuneši, karuselės elni?
Aš laikausi už grakščių ragų,
prie tavęs glaudžiuos nedrąsiai, švelniai,
su tavim man skrieti taip smagu.
- 2 Nugabenk į neregėtą šviesą,
sklindančią iš debesų baltų,
lėk nebesulaikomas lyg viesulas
saulės nesustojančiu ratu...
- 3 Aš tave, medinį, glostau delnu,
kai šuoliuoji iš visų jėgų...
kur nuneši, karuselės elni?
Nesustok! Man taip džiugiai svaigu!

Aptariame tekstą

- 1.1. Į ką, kaip ir kodėl kreipiamasi eilėraščio pradžioje?
- 1.2. Kaip aprašomas skriejimas ant karuselės elnio?
- 1.3. Kokią būseną patiria eilėraščio kalbantysis posmo pabaigoje? Kas ją sukelia?
- 2.1. Kaip pasikeičia kalbėjimas su elniu antrame posme?
- 2.2. Koks žodžio „nešti“ kontekstinis sinonimas vartojamas šiame posme?
- 2.3. Kur elnio prašoma nunešti?
- 2.4. Su kuo palyginamas elnio lėkimas? Kaip manote, kodėl?
- 2.5. Kuo panašus ir kuo skiriasi karuselės elnio ir Saulės judėjimas? Kodėl elnio lėkimas siejamas su Saulės judėjimu?
- 2.6. Kaip manote, kodėl antras posmas baigiamas daugtaškiu? Ko tai suteikia eilėraščio prasmei?
- 3.1. Kaip lyrinis „aš“ elgiasi su elniu trečiame posme? Kodėl jis elgiasi būtent taip?
- 3.2. Kaip elgiasi elnias? Kokiais žodžiais apibūdinamos jo pastangos? Koku nauju kontekstiniu sinonimu žodis „nešti“ keičiamas paskutiniame posme?
- 3.3. Ko prašoma elnio paskutinėje eilėraščio eilutėje? Kaip parbrėžiama to prašymo svarba?
- 3.4. Kokia eilėraščio kalbančiojo būsena išsakoma?

Apibendriname

1. Kaip atrodo karuselės elnias?
2. Kaip su elniu elgiasi eilėraščio kalbantysis, arba lyrinis „aš“? Kaip manote, kodėl taip elgiamasi su karuselės elniu, t. y. su negyvu daiktu?
3. Kaip eilėraštyje kuriamas įspūdis, kad elnias atrodo tarsi gyvas?

4. Kaip keičiasi elnio judėjimas? Iš kiekvieno posmo išrašykite elnio judėjimą nusakančius kontekstinius sinonimus. Kaip jie atskleidžia lyrinio „aš“ savijautą?
5. Kieno vardu kalba lyrinis „aš“ ir kaip kreipiasi į elnią? Kokį jų tarpusavio santykį tai atskleidžia?
6. Kaip išplečiama eilėraščio erdvė antrame posme? Kokiais žodžiais ji apibūdinama?
7. Eilėraštis prasideda ir baigiasi klausimu. Ar kalbantysis eilėraščio pabaigoje sužino, kur jį neša karuselės elnias? Kaip manote, ar kalbančiajam tikrai svarbu tai sužinoti?
8. Atkreipkite dėmesį į veiksmažodžių laikus eilėraštyje. Kurio laiko veiksmažodžių daugiausia? Kaip manote, kodėl?
9. Atkreipkite dėmesį, kokiais žodžiais baigiasi kiekvienas posmas. Kuris iš jų atrodo intensyviausias? Kaip šių žodžių sąskambis atskleidžia lyrinio „aš“ savijautą? Kas ją lemia?
10. Prisiminkite ir papasakokite (arba aprašykite), kaip jautėtės, kai greitai suktės ratu, karusele.
11. Pasvarstykite, ar galima manyti, jog smagus apsvaigimas sukantis ratu gali padėti ištrūkti iš realybės ir perkelti į kitą, nerealų, svajonių pasaulį. O gal jūs, sukdami karusele, patyrėte visai kitokių jausmų? Papasakokite.
12. Įvardykite, kokių dar būna vaikams (ir ne tik jiems) sukurtų pramogų, susijusių su sukimosi, supimosi, svaigumo patirtimi.

Lietuvių poetas, prozininkas **Donaldas Kajokas** 1953 m. gimė Prienuose. Baigė Lietuvos kūno kultūros institutą, dirbo gimnastikos treneriu. Vėliau dirbo Literatūros muziejuje, taip pat „Nemuno“ žurnalo skyriaus redaktoriumi. Rašytojas labai domisi Rytų kultūra – tai matyti ir jo poezijoje. D. Kajokas 1980 m.

tapo „Poezijos pavasario“ laureatu, apdovanotas ne viena premija (1999 m. – Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija).

* * *

- 1 nuo karuselės rato atitrūkęs
per naktį parku vaikščiojo arkliukas
- 2 taip jau nutiko kad tą pačią naktį
po parko rūką braidžiojo vienatvė
- 3 – o kas toliau?

– ar neužtenka: rūkas
naktis vienatvė ir arkliukas

Aptariame tekstą

- 1.1. Kuo neįprasta situacija aprašoma pirmame posme?
- 1.2. Ką apie arkliuką sužinome pirmame eilėraščio posme? Kur ir kada, kiek laiko jis vaikščiojo?
- 1.3. Kokią arkliuko būseną atskleidžia veiksmažodis „vaikščiojo“?
- 2.1. Kokia antro posmo detalė kuria parko erdvės paslaptį ir nerealumo įspūdį?

- 2.2. Antrame posme vartojamas įsmeninimas – negyvam dalykui suteikiama gyvo asmens ypatybė: sakoma, kad parke braidžiojo vienvėdis, nors vienvėdis braidžioti negali. Kaip supranta, kas dar, be arkliuko, naktį vaikščioja parke?
- 3.1. Kaip manote, kas ir kam pateikia klausimą paskutiniame posme? Kodėl užduodamas toks klausimas?
- 3.2. Kas ir kaip atsako į tą klausimą?
- 3.3. Ką įsivaizduojate vieną paskui kitą išgirdę ir sugretinę paskutiniame posme įvardytus daiktavardžius? Kas juos sieja?

Apibendriname

1. Aptarkite šiame eilėraštyje aprašyto veiksmo vietą ir laiką. Kur, kada ir kiek laiko vyksta veiksmas? Kuo eilėraštyje svarbus rūkas?
2. Palyginkite laiką J. Vaičiūnaitės eilėraštyje ir šiame eilėraštyje. Kuo ypač skiriasi abiejų eilėraščių erdvė?
3. Palyginkite J. Vaičiūnaitės eilėraščio elnią su šio eilėraščio arkliuku. Kuo jie panašūs ir kuo skiriasi?
4. J. Vaičiūnaitės eilėraštyje buvo kalbama apie karuselės elnio greitį, šuoliavimą, skriejimą ratu. O čia matome nuo karuselės rato „atitrūkusį“, „vaikščiojantį“ arkliuką. Kaip tai supranta? Ar jis jau negali arba nebenori svaigiai suktis? Kodėl jis pereina iš žaidimų, karuselės pasaulio į realybės, žmonių pasaulį?
5. Kaip manote, ar naktį parko rūke vaikščiojantis arkliukas jaučiasi toks pat vienišas kaip ir eilėraščio kalbantysis, arba lyrinis „aš“? Ką žmogui galėtų priminti, kuo paguosti karuselės arkliukas? Kaip žmogui padeda karuselės elnis J. Vaičiūnaitės eilėraštyje? Kuo skiriasi šių dviejų eilėraščių žmonių siekiai?

6. J. Vaičiūnaitės eilėraštyje sukimasis karusele siejamas su persikėlimu į svajonių erdvę. O ką galėtų reikšti karuselės „išardymas“ D. Kajoko eilėraštyje?

7. Kaip manote, kas galėtų būti D. Kajoko eilėraščio lyrinis „aš“? Pagrįskite savo nuomonę.

Diskusija

Kodėl ne tik vaikai, bet ir suaugusieji mėgsta sūpuokles ir karuseles? Ko jos suteikia žmogaus gyvenimui? Ar galima teigti, kad kai kurie suaugusieji ilgisi to, ką patyrė sukdami ar supdami vaikystėje?

Tyrimas

- Patyrinėkite, kaip laikui bėgant keitėsi sūpuoklės ir (ar) karuselės, kokie atrakcionai jas keitė. Pasiteiraukite apie tai tėvų ar senelių.
- Raskite besisupančių savo artimųjų nuotraukų ir paklauskite, ką jiems primena nuotraukose įamžinti momentai. Įdomiausias nuotraukas ir (ar) pasakojimus pristatykite klasėje.

Rašome tekstą

Įsivaizduokite, kad jums suteikta galimybė sukurti didžiulį atrakcionų ar pramogų parką. Pateikite jo projektą (nupieškite, pakomentuokite) arba vaizdingai aprašykite, koks jis būtų. Pagalvokite, kur jis būtų įkurtas, kokiam pramogautojui skirtas, kokios būtų siūlomos pramogos ir kokie atrakcionai.

2. KELIONĖ ERDVE

Anglų rašytojas **Luisas Kerolis** (1832–1898 m.) visame pasaulyje žinomas kaip fantastinių knygų apie Alisą, kuri pateko į Stebuklų šalį ir Veidrodžio karalystę, autorius. L. Kerolis rašė ne tik vaikams, bet ir suaugusiems, buvo gana žinomas fotografas, anglikonų pastorius, matematikas, logikas.

ALISA VEIDRODŽIO KARALYSTĖJE

Knygos ištraukoje pasakojama, kaip Alisa patenka į Veidrodžio karalystę. Skaitydami atkreipkite dėmesį, koku būdu patenkama į šią šalį, kas joje taip pat, o kas kitaip negu mums įprastame gyvenime.

- 1 Bet grįžkime prie Alisos pokalbio su kačiuku.
– Juoduli, žaidžiam, kad tu – Juodoji Karalienė. Man regis, jei atsišėstum ir sukryžiuotum rankas, būtum visai kaip ji. Na, pabandyk, būk gerutis! – Alisa paėmė nuo stalo Juodąją Karalienę ir pastatė priešais kačiuką, kad tas nusižiūrėtų, ką reikia daryti. Tačiau nieko nepavyko, pasak Alisos, tik dėl to, kad kačiukas nesudėjo kaip reikiant kojų. Todėl, norėdama nubausti kačiuką, Alisa iškėlė jį prieš veidrodį – tegul pasižiūri, koks ožiutas.
- 2 – Jei tuoj pat nepasitaisysi, – pridūrė ji, – aš įmesiu tave į namą už veidrodžio! Ar patiktų? Žinai, Juoduli, jei neplepėtum tiek daug, o pasiklaustum, aš papasakočiau tau, kaip įsivaizduoju tą namą. Kambarys, kuris matyti veidrodyje, yra visai toks pat kaip ir mūsų svetainė, tik baldai priešingai sustatyti. Užlipusi ant kėdės, matau jį visą, išskyrus mažą kamputį už židinio. Ak, kad galėčiau pažvelgti ir į tą kamputį!

Baisiai įdomu, ar žiemą veidrodyje kūrenasi ugnis. Šito niekaip žmogus nesuprasi; tik kai mūsų židinys ima rūkti, dūmai matyti ir aname kambaryje. Bet gal čia kokia apgaulė, kad visi manytų ten ugnį esant? Na, o knygos panašios į mūsų, tik žodžiai iš kito galo parašyti. Aš žinau, nes kartą buvau priglaidusi vieną knygą prie veidrodžio, tada aname kambaryje taip pat kažkas priglaidė savo knygą.

- 3 – Ar tau, Juoduli, patiktų gyventi veidrodžio name? Kažin, ar ten duotų tau pieno? O gal veidrodžio pienas netinka lakti? Šit, Juoduli! Ten toliau koridorius. Jei plačiai atversi mūsų svetainės duris, išvysi veidrodžio koridoriaus lopelį. Žiūrėk, jis labai panašus į mūsų, bet toliau, kur nematyti, gali būti visai kitoks. Ak, Juoduli, kaip būtų puiku, jei galėtume patekti į namą veidrodyje! Ten, be abejo, pilna nuostabiausių dalykų! Įsivaizduok, kad kaip nors ten pakliūvam. Žaidžiam, kad stiklas virsta švelniu šydu ir mudu prasmunkam pro jį. O, jis iš tiesų darosi panašus į miglą! Visai nesunku bus praeiti. – Šitai sakydama, Alisa jau buvo užsirepėkojusi ant židinio, nors nė pati nepajuto, kaip ten atsidūrė. Veidrodis iš tikrųjų ėmė tirpti nelyginant sidabrinis ūkas.
- 4 Dar akimirka, ir Alisa, prasmukusi pro stiklą, lengvai nušoko į veidrodžio kambarį. Pirmiausia ji pasižiūrėjo, ar kūrenasi židinys, ir labai apsidžiaugė radusi tikrą, taip pat smagiai kaip ir jų židinyje traškančią ugnį. „Čia bus šilta kaip ir namuose, – pamanė ji, – dargi šilčiau, nes niekas manęs nevarys nuo ugnies. Tai bus juoko, kai namiškiai pamatys mane čia, veidrodyje, o negalės pasiekti!“
Alisa ėmė dairytis ir nusprendė, kad tai, kas matyti iš senojo kambario, visai paprasta ir neįdomu, bet visa kita – neapsakomai skiriasi. Pavyzdžiui, paveikslai ant sienos šalia židinio atrodo kaip gyvi, o laikrodys ant židinio atbrailos (žinote, veidrodyje matyti tik užpakalinė jo pusė) netgi turi senioko veidą, kuris išsišiepė jai.
- 5 „Šis kambarys ne toks tvarkingas kaip anas“, – pamanė Alisa pastebėjusi keletą šachmatų figūrėlių židinio pelenuose. Bet tučtuoju apstulbusi iš nuostabos parpuolė keturpėscia ir ėmė jas apžiūrinėti. Šachmatų figūros vaikštinėjo susikibusios poromis.
– Štai Juodasis Karalius ir Juodoji Karalienė, – sušnabždėjo Alisa (mat bijojo juos išgąsdinti), – o ten – Baltasis Karalius ir Baltoji Karalienė sėdi ant semtuvėlio krašto. Antai du bokštai drožia susikibę už

Dailininkas Džonas Tenijelis

parankių... Tikriausiai jie manęs negirdi, – šnabždėjo Alisa, prisikišusi dar arčiau, – aš beveik tikra, kad jie manęs nė nemato. Jaučiuosi tarsi nematoma būčiau.

- 6 Tuo metu kažkas ėmė cypti ant stalo Alisai už nugaros, ir mergaitė atsigręžė kaip tik laiku: ji pamatė, kaip pargriuvo vienas Baltasis Pėstininkas ir ėmė spardyti; net išsižiojusi iš smalsumo Alisa žiūrėjo, kas bus toliau.

– Mano vaikelio balsas! – sušuko Baltoji Karalienė ir galvotrūkčiais puolė pro Karalių, net partrenkė jį į pelenus. – Mano brangiausia Lelijėlė! Mano karališkoji katytė! – Ir ji ėmė greitai repečkotis židinio grotelėmis.

– Karališkoji rėksnė! – burbtelėjo Karalius, trindamasis užgautą nosį. Nenuostabu, kad jis šiek tiek širdo ant Karalienės, nes išsipelenavo nuo galvos iki kojų.

- 7 Alisa baisiai norėjo padėti vargšei Lelijėlei, nes ši vos neplyšo berėkdam, todėl pastvėrė Karalienę ir pastatė ant stalo šalia klykiančios dukrytės.

Karalienė uždususi susmuko: greita kelionė oru visai užgniaužė jai kvapą, ir kurį laiką ji nieko negalėjo daryti, tik tylomis glėbesčiavo Lelijėlę. O kai truputį atsitokėjo, šuktelėjo Baltajam Karaliui, kuris susiraukęs sėdėjo pelenuose:

– Saugokis ugnikalnio!

– Kokio ugnikalnio? – paklausė Karalius ir išsigandęs pažvelgė į ugnį, tarsi manytų ugnikalnį ten esant.

– Mane... kad... sviedė, – prašvokštė Karalienė vis dar negalėdama atgauti kvapo. – Žiūrėk, kad eitum... įprastu keliu... kad tavęs... neišmestų į orą!

Alisa stebėjo, kaip Baltasis Karalius vargais negalais ropštėsi nuo virbo prie virbo, ir neiškentusi pasakė:

– Na, jei žengsi tokiu greičiu, praeis marios laiko, kol pasieksi stalą! Verčiau tau padėsiu, gerai?

Bet Karalius visai jos nepaisė, – aišku, jis Alisos nei matė, nei girdėjo.

- 8 Alisa labai atsargiai paėmė jį ir pradėjo kelti, bet lėčiau negu Karalienę, kad neuždustų. Prieš statydama ant stalo pagalvojo, kad būtų ne pro šalį truputį nudulkinti – jau labai jis išsipelenavęs.

Vėliau Alisa pasakojo, kad kaip gyva nebuvo mačiusi tokio veido, kokį nutaisė Karalius, pasijutęs laikomas ore nematomos rankos ir švarinamas. Jis buvo per daug apstulbęs ir nebegalėjo rėkti, tik jo akys ir burna tolydžio didėjo ir apvalėjo, o Alisa, netverdama juoku, vos neišmetė Karaliaus ant grindų.

– Oi, tik malonėk taip nesivaipyti! – sušuko ji visai užmiršusi, kad Karalius jos negirdi. – Taip mane juokini, kad vos galiu patį nuturėti. Ir neišsižiok šitaip plačiai. Visi pelenai pateks į burną... Na, regis, dabar esi jau švarus! – pridūrė Alisa, suglosčiusi jam plaukus ir pastačiusi Karalių ant stalo šalia Karalienės.

- 9 Tą pačią akimirką Karalius parkrito paslikas ant nugaros ir tysojo nekrutėdamas. Alisa truputį išsigando – ką ji bus pridariusi? – ir puolė ieškoti kambaryje vandens, norėdama apšlakstyti Karalių, šis buvo jau atsipeikėjęs ir baikščiai kuždėjos su Karaliene – taip tyliai, kad Alisa vos galėjo suprasti, ką jie kalba.

Karalius šnabždėjo:

– Patikėk, brangute, iš siaubo man net žandenos pasišiaušė!

Karalienė atšovė:

– Neturi jokių žandenų!

– Kokia klaiki akimirka! – vapėjo Karalius. – Niekad, niekad nepamiršiu!

– Pamirši, – atrėžė Karalienė, – jei neužsirašysi.

- 10 Nepaprastai susidomėjusi Alisa žiūrėjo, kaip Karalius išsitraukė iš kišenės milžinišką užrašų knygą ir ėmė rašyti. Staiga Alisai šovė į galvą viena mintis: ji nutvėrė Karaliaus pieštuko galą, kyšan- tį virš jo peties, ir pradėjo vedžioti.

Vargšas Karalius, susikrimtęs ir nelai- mingas, kurį laiką grūmėsi su pieštuku tylomis, bet Alisa buvo už jį stipresnė. Pagaliau jis uždusęs prašvokštė:

– Brangute, man tikrai reikia plo- nesnio pieštuko. Su šituo niekaip negaliu susidoroti: rašo visokius dalykus, kurių neketinau...

– Kokius visokius dalykus? – paklausė Karalienė, žiūredama į knygą, kurioje Alisa buvo užrašiusi: „Baltasis Žirgas sliuogia žarstekliu žemyn. Jis vos išlaiko pusiausvyrą.“ – Betgi čia ne tavo išgyvenimai!

- 11 Netoli Alisos, ant stalo, gulėjo knyga. Nenuleisdama akių nuo Balto- jo Karaliaus (mat vis dar nerimavo ir laikė paruoštą rašalo buteliuką, kad turėtų kuo pašlakstyti, jei tas vėl apalptų), ji ėmė vartyti puslapius, ieškodama, kur galėtų pasiskaityti.

– Čia parašyta man nesuprantama kalba, – tarė sau Alisa. Štai kaip buvo atspausdinta:

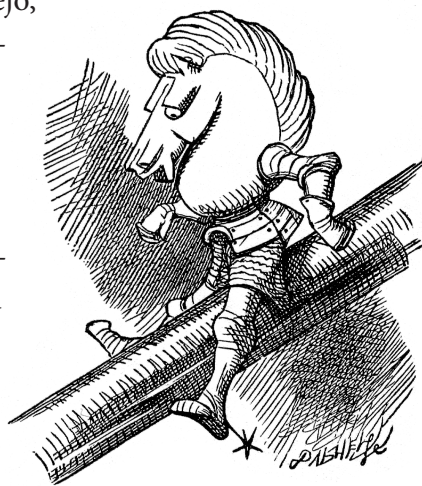
SYLŠKUAT

*Iagripsteip iakub ajuailšknaL
;sétalpeip tna isétžarg uaS
,iakūptoulš išialeniar tierG
.sélbuaičplivš iakuič edylumš*

Kurį laiką ji suko galvą, nieko negalėdama suprasti, bet pagaliau jai šovė išganinga mintis.

– Juk čia veidrodžio knyga! Jei laikysiu ją prieš veidrodį, žodžiai eis įprasta tvarka.

Štai kokį eilėrašį perskaitė Alisa:

Dailininkas Džonas Tenijelis

TAUKŠLYS

*Lankšliaują bukau pietspirgai
Sau grąžtėsi ant pieplatės;
Greit rainelaiši šluotpūkai,
Šmūlydę čiukai švilpčiaublės.*

„Tu Taukšlio saugokis, sūnau,
Jo žnyplių ir kandžių nasrų!
Venk plastplast paukščio, aš manau,
Taip pat ir aitvarų!“

*Pagriebęs kardą kirskidurk,
Jis vijos priešą atkakliai.
Sustojo po medžių kažkur
Mąstydamas giliai.*

*Ir kai jis mąstė ne juokais,
Liepsnojančiom akim Taukšlys*

*Atskrido švilpdamas miškais
Ir šnypštė kaip kvailys.*

*Viens du! Viens du! Ir vėl – viens du!
Čia smigo kirskidurk ašmuo!
Nukirtęs galvą jam kardu,
Jis grįžo šokdamas namo.*

„Tu Taukšlį įveikei, sūnau?
Aplėbsiu aš tave už tai!
Kokia diena! Plunksnuok! Plunksnau!“
Jis džiūgavo karštai.

*Lankšliaują bukau pietspirgai
Sau grąžtėsi ant pieplatės;
Greit rainelaiši šluotpūkai
Šmūlydę čiukai švilpčiaublės.*

– Atrodo labai gražus, – perskaičiusi tarė Alisa, – bet gana sunkus suprasti. – (Matai, ji nenorėjo net sau pripažinti, kad ničnieko nesupra- to.) – Šitai jis sukėlė man minčių, tik nelabai susigraibau kokių. Vis dėlto aišku, kad kažkas kažką užmušė.

- 12 „Bet pala, – toptelėjo Alisai, ir ji staiga pašoko, – jei nepasiskubinsiu, teks grįžti pro veidrodį nepamačius, ko čia daugiau esama. Pirmiausia apžiūrėsiu sodą.“

Ji kuo greičiausiai iškūrė iš kambario ir pasileido laiptais žemyn: beje, Alisa ne bėgo, o pasinaudojo, kaip pati sakė, nauju išradimu nu- sileisti greitai ir lengvai. Ji tik prisilietė pirštų galiukais prie turėklų ir it plunksnelė nusklendė apačion net neliesdama kojomis laiptų; paskui nupleveno koridoriumi. Taip būtų išskriejusi ir pro duris, jei nebūtų nusitvėrusi staktos. Jai jau ėmė truputį svaigti galva nuo tiekų plūdu- riavimo ore, todėl ji nudžiugo, pasijutusi vėl paprastai einanti.

Aptariame tekstą

1. Kokį žaidimą nori žaisti Alisa? Kaip jį pavadintumėte? [1]
2. Kaip Alisa nori nubausti nepaklusnų kačiuką? Už ką jį bara? [1, 2]
3. Kaip Alisa įsivaizduoja kambarį už veidrodžio? [2]
4. Kokie jos veiksmai leidžia šitaip įsivaizduoti tą kambarį? [2]
5. Kas galėtų atrodyti kitaip kambaryje už veidrodžio? [2, 3]
6. Kaip tai, ko Alisa nemato, užsilipusi ant kėdės, veikia jos vaizduotę? [2, 3]
7. Kuo Alisą taip traukia kambarys už veidrodžio ir kaip ji įsivaizduoja patekimą tenai? [3]
8. Papasakokite, kaip ji pateko į veidrodžio kambarį. [3]
9. Ką netikėto Alisa pamatė ir kaip ji jautėsi, patekusi į kambarį už veidrodžio? Kaip galėtumėte paaiškinti jos reginius? [4]
10. Kas Alisą privertė „apstulbti iš nuostabos“ kambaryje už veidrodžio? [5]
11. Kas cypė Alisai už nugaros? [6]
12. Kaip į cypimą reagavo Baltoji Karalienė ir kaip Karalius? [6]
13. Papasakokite, kaip Alisa padeda šachmatų figūroms ir kaip šios reaguoja į pagalbą. [7, 8]
14. Kas prajuokina Alisą? [8]
15. Pasiskirstę vaidmenimis (Karalius, Karalienė ir pasakotojas) raiškiai perskaitykite 9-o epizodo dialogą.
16. Kaip šachmatų karalius pasakoja savo išgyvenimus? [9]
17. Kokie Karaliaus ir Karalienės tarpusavio santykiai atsiskleidžia dialoge? [9]
18. Kam Karalius naudoja milžinišką užrašų knygą? Kaip pavadintumėte tą knygą? [10]
19. Kaip Karaliui sekėsi užrašinėti savo mintis? Kaip tai įvertina Karalienė? [10]
20. Kaip reikia skaityti Alisos pamatytą knygą ir kodėl būtent taip? [11]
21. Garsiai perskaitykite eilėraštį „Taukšlys“. Ką apie jį sako Alisa? Kodėl jis mergaitei toks atrodo? [11]

22. Papasakokite eilėraštyje užrašytą istoriją. Kaip manote, kodėl Alisa nesuprato eilėraščio? [11]
23. Ką dar nutaria apžiūrėti Alisa? [12]
24. Papasakokite, kaip Alisa pateko į sodą. Kodėl ji taip skuba? [12]

Tyrimas

- Pagalvokite, kodėl kiekvienuose namuose yra veidrodis. Kokia jo paskirtis? Kur dažniausiai kabinami, statomi veidrodžiai? Suskaičiuokite, kiek didesnių veidrodžių yra jūsų namuose.
- Pažvelkite į kokį nors savo namų veidrodį. Kas pasikeičia veidrodiniame atspindyje? Kokios kambario detalės tampa nematomos, o kurios pamatomos kitaip? Pabandykite skaityti veidrodyje, į jį atsukę knygą. Pabandykite piešti, žiūrėdami į veidrodį.
- Ar esate buvę veidrodžių kambaryje? Kaip ten jautėtės?
- Raskite informacijos apie veidrodžio atsiradimo ir gamybos istoriją. Kada ir kur jis ėmė rasti interjeruose? Savo mintis ir atradimus pristatykite bendraklasiams.

Apibendriname

1. Kodėl Alisa nori patekti į kambarį už veidrodžio? Raskite žodžius, kuriais ji tai paaiškina.
2. Koku būdu Alisa patenka į „kitą pasaulį“, į kambarį už veidrodžio?
3. Kodėl pasaulis, į kurį pateko Alisa, atrodo stebuklingas? Kas Alisai čia buvo visai neįprasta? Kokie pasikeitimai buvo tikėtini – juk pereita į veidrodžio atspindį, o kas buvo visai kitaip? Kodėl?
4. Kaip Alisa elgėsi, atsidūrusi „kitame pasaulyje“? Kaip į ją reaguoja, kaip jos poelgius vertina to pasaulio gyventojai?
5. Kodėl Alisa imasi padėti šachmatų figūroms?

6. Poromis pažaiskite su veidrodžiu ir tekstu. Užrašykite ką nors kaip veidrodžio atspindį ir pasikeiskite užrašais, kuriuos galima perskaityti tik turint veidrodį.

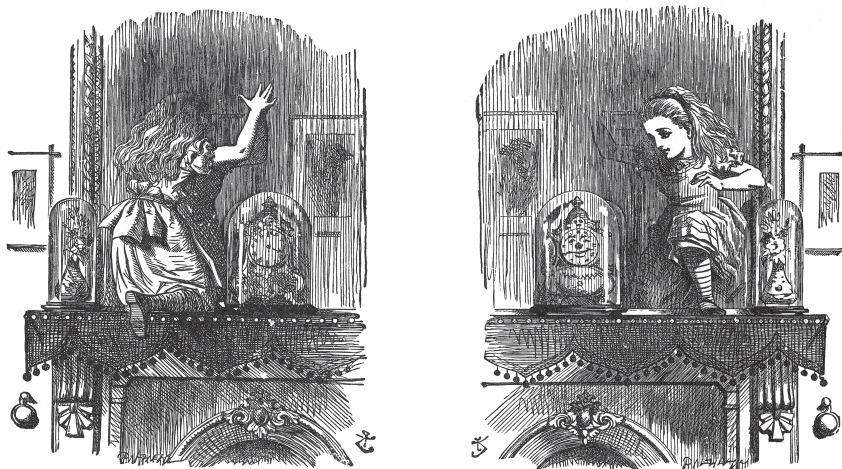
Tyrimas

Pasidomėkite, kaip rašė žymusis italų menininkas ir išradėjas Leonardas da Vinčis. Kodėl jam buvo svarbus veidrodis?

7. Lentelėje surašykite „kito pasaulio“, į kurį pateko Alisa, savybes. Vienos iš jų bus tokios pačios, kaip ir įprastame gyvenime, kitos – skirtingos.

Įprastos savybės	Neįprastos savybės
Gyvieji šachmatai kalba Alisai suprantama kalba.	Gyvieji šachmatai nemato ir negirdi Alisos.

8. Ar šachmatų figūrų tarpusavio santykiai įprasti, gyvenimiški, ar kuo nors netikėti?
9. Kas jums kelia šypseną šiame pasakojime? Kodėl?
10. Palyginkite šias dvi iliustracijas. Kuo jos skiriasi ir kuo panašios?

Dailininkas Džonas Tenijelis

Diskusija

Kaip manote, ar kiekvienuose namuose reikalingas veidrodis? Ko jis suteikia žmogui? Gal žmogus, turėdamas veidrodį, ko nors netenka? Ką dar galėtume vadinti veidrodžiais? Kodėl?

11. D. Kajoko eilėraštyje minimas rūkas parke, L. Kerolio pasakojime kalbama apie dūmus, miglą, ūką. Kaip manote, kodėl ir kam autoriai literatūros kūriniuose naudoja tokias detales? Kokį įspūdį jos paprastai kuria?

Tyrimas

- Pasidomėkite, kaip susidaro rūkas, ir papasakokite apie tai bendraklasiams.
- Kuo skiriasi žodžių „rūkas“, „migla“, „ūkas“ reikšmės? Padedami gamtos mokytojo, išsiaiškinkite, kuo skiriasi šie trys reiškinių.
- Pasvarstykite, kodėl kalbant apie kitą pasaulį, svajones pasitelkiami šie žodžiai. Ko jie suteikia tekstams? Savo atradimus pristatykite klasėje.

3. KELIONĖ LAIKU

Anglų rašytoja **Filipa Pirs** (1920–2006 m.) yra parašiusi apie 30 knygų vaikams. Labiausiai ją išgarsino knyga „Tomo vidurnakčio parkas“, išleista 1958 m. Ši knyga laimėjo Bibliotekų asociacijos įsteigtą Karnegio

medalį kaip išskirtinė britų išleista metų knyga. Pagal ją buvo sukurta spektaklis, pastatytas ne vienas filmas.